

פרשת שמייני- ספירת העומר

להזהר לא לבא אפילו לכלל כעס

אנו נמצאים בימי ספירת העומר, אנו אבילים על עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא שנפטרו בין פסח לפרס עצרת כיון שלא נהגו כבוד זה לזה. לכן אסור להסתפר, לשאת אישה, בימים אלו אסור לשמוע מוזיקה ועוד. וכן אנו קוראים במסכת אבות שהיא כולה מוסר לתקן את דרכינו ומידותינו.

כתוב בפרקי אבות: "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושוע ויהושוע לזקנים וזקנים לנביאים" שואל רבנו עובדיה מברטורא קטע זה היה ראוי להיכתב במסכת ברכות בשם מתחילה תורה שבעל פה? ומתרץ רבנו עובדיה וז"ל: "לפי שמשפחת זו בלה מוסרים ומדות, וחכמי אמות העולם גם כן חפרו ספרים כמו שפדו מלכם בדרך המוסר כיצד יתנהג האדם עם חברו, לפיכך התחיל התנא במשפחת זו משה קבל תורה מסיני, לומר לך שהמדות והמסרים שפדו המוסר לא פדו אותם חכמי המשנה מלכם, אלא אף אלו נאמרו בסיני". עכ"ל.

אחד מן המידות שראוי לתקן היא מידת הכעס כתוב בקהלת: [טו, כעס] כחיק כסילים ינוח' דהיינו מי שכועס על נובע מטיפוסו. **כתוב במסכת נדרים דף כב':** "אמר רבי יונתן: כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו". ומובא שם דף כב: "אמר רבה בר רב הונא: כל הכועס - אפי' שכינה אינה חשובה כנגדו, ר' ירמיה מדיפתי אמר: משכח תלמודו ומוסיף טיפשות, שנאמר: כי כעס בחיק כסילים ינוח, וכתוב: וכסיל יפרוש אולת. רב נחמן בר יצחק אמר: **בידוע שעונותיו מרובין מזכויותיו**, שנאמר: ובעל חימה רב פשע".

כתוב באור החיים בראשית פרק ד' על פי דברי הזהר שכל הכועס נשמתו מסתלקת ממנו וז"ל: "עוד ירמוז הכתוב אומרים ז"ל (זהר ח"ב קכב א) **כי כל הכועס נשמתו מסתלקת ממנו**, ובחינה זו [שמשפחת ממנו] מתייחסת אל צלם אלהים שעל פני אדם, והוא אומרו [וזה פירוש הפס'] "ויוחר לקין" ובה נפלו פניו שנסתלקה ממנו הנשמה והוסר ממנו צלם הפנים".

מספר יהודי מקרית שמונה שחוה מוות קליני וכשהגיע לדין בשמים, אחד הדברים שדנו אותו שהוא חילל שבת, הם כעסו עליו על כך. הוא רצה לומר 'לא חיללתי שבת' אבל הם הקדימו אותו ואמרו שזה שכעס בשבת - בזה כבר חילל שבת. כותב אורחות צדיקים במידת הכעס: ואמר החכם: "שלושה הקדוש ברוך הוא אוהבו, ואחד מהן: מי שאינו כועס (נפחים קיג ב) ואמרו רבותינו זיכרונם לברכה (אבות ב ה):

'אמר אליהו הנביא לרב יהודה: לא תרתח [תכעס] ולא תחטי (ברכות כט ב). ואמרו (ערובין סה ב): בשלושה דברים ניכר האדם, האחד מהם בכעסו. כי בעת הכעס אדם ניכר: אם יתגבר כעסו על חכמתו, ועושה עניינים בעת הכעס בלא הנהגת החכמה - בזה ניכר כעסו. אם תתגבר חכמתו על כעסו, ולא ידבר בזה יעשה מעשה מחמת הכעס, מה שלא היה עושה בלא הכעס - בזה ניכר חכמתו. הכעס אין לו חן בעיני הבריות, והוא שנוא בעיניהם, ומתוך כך אין מעשיו מקובלים בעיני הבריות. ואפילו אם יש בידו תורה ומעשים טובים - אין העולם למדן ממנו. הכעס הוא כבד על בני ביתו, השומעים תמיד כעסו ותלונתו.

וכתב הרמב"ם בפרוש פרקי אבות (פרק ד, משנה ד), שראש בסיספר מספרי המדות, ששאלו לאחד מן החשובים: אי זה יום ששפחת בו מכל קמיה? ואמר: "יום שהייתי הולך בספינה והיה מקומי ספחות המקומות שבספינה, בין חבילות הבגדים. והיו בספינה סוחרים ובגלי מלון. ואני הייתי שוכב במקומי ואחד מאנשי הספינה קם להשתין. והייתי בעיניו נקל ונבזה, עד שהשתין עלי. ותמתי מהתחזק תכונת העזות בנפשו. וחי השם לא דאבה נפשי למעשהו כלל ולא התעורר ממנה לי רוח הפעס ושמחתי שמחה גדולה פשהגתי לגבול, שלא יכאיבני בזוי הסוחר ההוא ולא הרגישה נפשי אלי".

רבי משה לייב מסאסוב היה רגיל לומר: "אם יכבוש אדם את כעסו פעם אחת הרי טוב ומועיל לנשמתו ולכפרת עוונותיו יותר מאלף תעניות, ואם ישמע אדם חרפתו וישתוק הרי טוב מאלף עינויים".

כותב הרמב"ן ב'איגרת הרמב"ן' סגולה לא לכעוס: "**תתנהג תמיד לדבר כל דברך בנחת, לכל אדם ובכל עת, ובה תנצל מן הפעס**, שהיא מדה רעה להחטיא בני אדם... וכאשר תנצל מן הפעס, תעלה על לבך מדת הענוה, שהיא מדה טובה מכל מדות טובות".

כתוב במשלי (טו, א) "מענה רך משיב חימה" דיבור רך ונעים משיב חימה. בבית גם אם השני כועס דיבור רך מרגיעו.

למרות הסבל והצער שנגרם לא לכעוס

בשיכון סקווירא שבארה"ב התכנסו בני משפחה נרחבת, לחגוג את יום ההולדת התשעים לסבתא. זכתה הסבתא הישיבה ובעת השמחה הקיפוח בניס ובנות, נכדים ונכדות, נינים ובני נינים, והיא הוותה נחת לרוב. אחת הנכדות סיפרה במסיבה על נסיון לא פשוט שהיא הצליחה להתגבר עליו, היא ביקשה מבתה להוריד כלים מהשולחן, הילדה עשתה זאת בפזיזות, וקערת קריסטל יקרה נפלה על הרצפה והתנפצה לרסיסים. ברגע הראשון עמדה האם להתפרץ ולגער בילדה בתקיפות רבה, אבל בו ברגע היא נזכרה במעשה שהתרחש עמה עצמה כשהיתה ילדה. אמא שלה, בתה של הסבתא, בישלה לקראת שבת "שבע ברכות" בביתם. היה עליה לצאת מן הבית ביום חמישי בערב, והיא השאירה על הכריים סיר ענק, שבו התבשלו הדגים לכבוד שבת. היא ביקשה מבתה לכבות את האש לאחר שעה. הבת שכחה והדגים נשרפו. כשאמה חזרה, וראתה את מאות מנות הדגים החרוכות, שהלכו אחר כבוד אל פח האשפה, היא לא התפרצה ולא איבדה את עשתונותיה. היא אפילו לא נערה בילדה, רק ביקשה שבפעם הבאה תהיה אחראית יותר. "מכח זה", אמרה הבת, "גם אני לא התפרצתי היום ולא הסתחית עלבונו בבית, אלא רק הערתי בעדינות שבפעם הבאה כדאי להיזהר". האם שלא כעסה על מעשה שריפת הדגים, שהתה גם היא בכינוס המשפחתי. היא סיפרה שאותו לילה שבו השליכה לפח האשפה כמות עצומה של דגים חרוכים, זכור לה היטב. זה לא היה נסיון קל בכלל. היא טרחה זמן רב על הכנת הדגים הללו, לפני שיצאה מהבית. גם הנוק הכפיה היה עצום. בנוסף ניצבה בפניה בעיה נוספת - מנין תיקח עכשיו דגים לעשרות האורחים שילוש הסעודות? אך על אף כל זאת היא מצאה בתוכה את הכח לא לגער ולא להתפרץ. ומנין היה לה את הכח לכך? היא סיפרה שכאשר היא היתה ילדה, התרחש עמה מקרה דומה. אמא שלה, שהיא כלת יום ההולדת, ביקשה ממנה לסדר ולארגן את המטבח. בטעות שפכה הילדה אל הכיור סיר גדול ובו מרק שאמה בישלה בעמל רב, ובאותה תקופה הירקות והעופות היו יקרים מאוד. למרות כל זאת אמא שלה לא צעקה ולא התפרצה, אלא הרגיעה את בתה ושוחחה עמה על השגחה פרטית! מובן שהנהגה זו חדרה עמוק לתודעתה של הבת, וכך היא קיבלה כח להגיב באיפוק ובאופן נכון, כאשר קרה לה מקרה דומה בהיותה בעצמה אם. עתה הופנו עיני כולם אל הסבתא הישיבה, כמי שכתר ההבלגה שייך לה. הסבתא סירבה ליטול עטרה זו לעצמה, וסיפרה מה שהתרחש עמה כשהיתה ילדה. בעיירה בהוגרה, לפני מלחמת העולם השנייה, היא ליוותה את אחותה הפעוטה בשעת תפילת ליל שבת, לפינת רחוב שם התאספו חברותיה. היא לא השגיחה היטב, ולא הבחינה שהאחות הקטנה נעלמה. שעות ארוכות חיפשו אחר הילדה, מלאי פחד ואימה, עד שלבסוף נמצאה בריאה ושלומה. אמא שלהן, מנוחתה עדן, לא צעקה ולא התפרצה. היא רק הפטירה בחיבה, שבפעם הבאה יש צורך להיות זהירים יותר!

כיצד לא לכעוס ספר מנהל חידר דודע בירושלים, שפלאחר ששמע דבריה על אודות הנחיצות בחודא לשם יתברך, הפך לאיש אחר: "למדתי להעצור ולהודות על כל דבר. בתחלה חשבה אשתי שפלאהו ארע לי, אך עם הזמן למדה שזה אמת, וגם היא עצמה למדה להודות. מטבעי אני כעסן, ובאחד הימים, כשפלאתי הפגנה לאחר יום קשה מאוד, זחלה לקראתי בתי בת השנה וחצי, ולא יודע איך היא גרמה שחרני אדם נשפך עלי. בגימס פתקונים עדיף שלא אמר איך הייתי מגיב... אך לאחר ששמעתי את הדרשה עשיתי דבר אחר: תרמתי את הילדה לגבה ואמרתי: יוצרי ובוראי יתברך שמו, אני נוהג לך שבו והודיה על שיצורה בזאת מסתובבת בביתי, כי אנשים רבים היו רוצים תינקת שפמתיזה חרין על הבגדים..."

לא לכעוס הכל משמים

מעשה הזה בחסיד אחד שהלך לרבו והתאונן בפניו שיש בו מדת הפעס ביותר והיא? תשקנה, רבו שמע את בקשתו ולא ענה. ובאותה שעה לחש הרבי לגבאי שהיה משמשו דבר באגיו, ולבאחר שלחש לו את דבריו, הלך הרבי ונשאר הנבאי והחסיד, ואז החל לגבאי לבזות את החסיד ולהקניטו, ונשה להקניטו בכמה אפנים, ואותו חסיד לא פגע כלל, ובקשור הרבי, להפטר מהחסיד, שאל שוב החסיד, רבי לא קבלתי תשובה עדן היא? אגמל ממדת הפעס שבי, שאלו הרבי, הנה, הלא שמעתי מהחידר שהגבאי בזה והקניט אותך ולא פצעת, אם כן איך פצסו. השיב החסיד: זה לא נסיון כלל, שכן שמעתי שהרבי לחש לו דבר ומן הסתם לחש לו להקניטני, ומה אכעס עלי אחר שעשה מצוה...? השיב לו הרבי: זו העצה לפעס, גם פלאר אשפת, שכנד, חבדך מקניטך, מרגיזך, דע שהבורא לחש לו להקניטך, ומה לך כי תליו עלי...? ה' אמר לו קלל...

סיפורים מחזקים-הסר כעס מליבך

50,000 נעלמו, לא כעס על אשתו ופתחו בריקוד קבל 100,000

מעשה שהיה כך היה: תלמידי חכם בשם ראובן, עמל ויגע מספר שנים בעריכת חיבור תורני נפלא, ורצונו היה להוציא לאור. אלא שלא היתה לו אפשרות לעמוד העלויות ההדפסה הכבדות, ולשם כך ביקש משמעון ידידו ההלואה בסך חמישים אלף שקלים, כשהתכננו היה, שמדמי מכירת עותקי הספר, יפרע את דמי ההלוואה. שמעון הודיעו "בע"ה אגיע לביתך באחד הימים הקרובים עם הסכום". ואכן כך היה, הסכום נמסר לידי ראובן, והלה הטמינו בתוך ארון הספרים, בין שני ספרים עבי כרס. שמחה עצומה מלאה את ליבו של ראובן, הנה כעת יוכל סוף סוף להוציא לאור את חיבורו היקר. בבוקר שלמחרת, צלצלו מכוניות התלמוד תורה של החרט, והודיעו לאשת ראובן כי הילד נפל ונחבל קלות, ועליה לבוא ולקחת אותו לטיפול רפואי. מכיון שילד אחר מילדיהם היה אמור לשוב הביתה בעוד זמן מה, השאירה האם עברו פתק קטן טרם צאתה: "מושי היקר, השארתי לך מפתח בארון החשמל, האוכל במקרה, תחמם את האוכל". היא קיבלה את הפתק, הצמידה אותו לדלת, ונחפזה לצאת לדרכה. והנה, עוד בטרם הגיע הבן לדירה, אורח בלתי קרוא נכנס וביקר בתוכה... הגנב הותיר אחריו בוקה ומבולקה, מהפיכה נוראית. כשהגיעו בני הבית לדירה, שזכו עיניהם, וחרדה נוראית תקפה אותם. ראובן מיד מיהר לעבר ארון הספרים. בידיים רועדות שלף את הספר שלצידו הניח את השטרות, ונבהל לגלות שהאוצר היקר שהטמין נעלם ואיננו! הוא נותר לעמוד במקומו כמסומר, הלום רעם, והתקשה לעכל את העובדה המצמררת, כי ההלוואה הענקית שנטל בשביל הדפסת הספר ירדה לטמיון. כעת - חשב בליבו - גם לא אוכל להדפיס את הספר שכה שקיתי להוציא לאור, וגם נותרתי בעל חוב לשמעון ואיני יודע להשיט עצות בנפשי מהיכן אשיב לו את הסכום הרב... פתאום הוא חש שבעצם היתה כאן מידה של חוסר זהירות מצד אשתו: הרי היא השאירה על הדלת פתק הקורא לכל דכפין לבוא ולטול את מפתח הדירה... הבעל הרגיש שהזעם תוסס ומפעפע בקרבו כארס של עכנאי, והוא עמד לשלוח אצבע מאשימה כלפי אשתו... אבל אז, ממש בשבריר השנייה האחרון, הוא חשב לעצמו, הרי היא עשתה זאת בשעת לחץ ובהלה, ואף אם היא כאן מחדל, מה יתן ומה יוסיף לי להטיח בה כעת האשמות! ובה כספי הגנוב יושב בחזרה!... ובפרט שעתה היא כה נבוכה, מתייסרת ביגונה ומלקה את עצמה. חלילה לי להוסיף צער על צערה! הבעל התנער והושיט ידו אל הילדים ההמומים והמפחדים, ו... פצח יחד עמם בריקוד של שמחה. מוזיקה עליזה התנגנה בקולי קולות מהטיף הביתי, והשמחה עלתה על גדותיה. שמחה אמיתית המגיעה מהמקום העמוק ביותר שבלב. שמחה של התגברות על הכעס. שמחה של קבלת הדין באהבה, בידיעה שהכל מאיתו יתברך והכל לטובה. הדי השירה והריקודים של כל בני המשפחה פרצו החוצה והגיעו לאוזני אחד השכנים, שהחליט לעלות ולאחר לשכניו 'מול טוב'... המחזה שנגלה כעת לעיני השכן גרם לו לתדהמה והלם - הוא רואה לגד עיניו את שכניו מרקדים ושרים בתוך האנדרלמוסיה שמסביב, ועמד משתומם, לשמחה מה זו עושה... כששמע השכן אודות הסיבה שגרמה למסיבה, הוא התמלא בהתפעלות שקשה לתארה. למחרת, במהלך פגישה עסקית, סיפר השכן בפני קבוצת יהלומנים את הסיפור העוצמתי על התגברות המידות הבלתי נתפסת של ראובן אציל הנפש. אחד המאזינים, איש עסקים אמריקאי, יצא מכלול לשמע הסיפור. מעיניו נשרו דמעות, והוא שלף את פנקס הציקים שלו, ורשם עבור ראובן המחאה בסך - מאה אלף שקל! חמישים אלף עבור פירעון חובו, וחמישים אלף נוספים עבור הוצאת הספר... את הציק ביקש מחבירו (השכן) למסור לראובן והפטיר: "לכבוד יהיה בשבילי לזכות לתמוך באדם גדול, נבזה-נבזה ומורס מעם שכזה". הציק הגיע ליעדו וגרם לשמחה מחדשת בבית ראובן. שמעון קיבל את דמי ההלוואה, והמדפיס קיבל את דמי ההדפסה, ובס"ד הספר החדש רב הערך יצא לאור, והופץ ברבים בהצלחה רבה! בחלוף מספר חודשים, במהלך לימודו, הוצרך ראובן לעיין בספר מסויים, והנה כששלף את הספר, לפתע הזדעזע לראות לפניו תכריך גדול של שטרות... היו אלו שטרות ההלוואה שסמסר לו שמעון, שעד לאותו הרגע היה ברור לו שהם נגנוב. כעת התברר שבאותה שעת לחץ ובלבול מחמת הגניבה, טעה ראובן והוציא את הספר הלא נכון... ומה השאלה שהתעוררה כעת אצל ראובן? - "האם עלי לאתר את הנדיב האמריקאי ולהשיב לו את כספו, שכן התברר שבו בשעה שהוא נדב את הסכום תחת הכסף 'הגנוב', השטרות למעשה היו מונחים אצלי בבית, ואם כן יש כאן 'מקח טעות'!..." השיב מו"ר הגר"י זילברשטיין שליט"א: מסופר בגמרא בבבא מציעא (ל"ה): מעשה באדם שהפקיד נזמים יקרים אצל חבירו. לאחר זמן ביקש את נזמיו מהשומר. השיב לו השומר: 'איני יודע היכן הנחתים'. אמר על כך רב נחמן: 'וכל לא ידענא פשיעותא היא', דהיינו, לאחד שהפקידו אצלו פיקדון, והוא אינו זוכר היכן הניחו, נחשב לפושע, ולפיכך יש לחייב את השומר לשלם את דמי הנזמים. שומר הנזמים לא רצה לצית לפסק הדין ולא שילם את דמי הנזמים. משכך, רב נחמן הגבה למפקיד את טרקלינו (כפי ערך הנזמים). לבסוף, נמצאו הנזמים, ועתה מחירים התייקרו, כך שכיום הם שווים יותר מערך הטרקלין שניתן למפקיד עבורם. פסק רב נחמן: הנזמים חוזרים לבעליהם (המפקיד), והטרקלין חוזר לבעליו (השומר). הרי התברר שהנזמים היו מתחילה (בשעת הגניבה) בבית השומר, רק שהוא לא היה מודע לכך, ואילו היה יודע שהם מונחים אצלו בבית, בוודאי לא היו שמים את הטרקלין בעד הנזמים, וממילא גביית הטרקלין היתה בטעות, ואין לה תוקף. כעין זאת יתכן לטעון גם בעניינו - לאחר שהתברר שבו בשעת הגניבה המתנה הגדולה של הנדיב, הסך היה מונח בארון ביתו של ראובן, ורק שהוא לא ידע מכך, הרי שניתנת הנדיב נחשבת לנתינה בטעות, ויש להחזירה. ואמנם ראובן אינו נחשב ל'שומר' על הסך שהונח בביתו, מכל מקום נראה לטעון, כי גם באי ידיעתו מהמציאות הכסף, ישנה פשלותו מסוימת; מדוע קבע מתוך פזיונות ובהלה שהכסף נעלם, היה עליו לנהוג באיפוק, לבדוק היטב ולוודא אם אכן נגנבו! וכעין הנאמר בגמרא בסוכה (כ"ה). "איבעי ליה ליתובי דעתיה", דהיינו גם על אדם הנתון בסערת רגשות ובצער נורא, מוטל להסיר טרדותיו ובעיותיו, ולנהוג ביישוב הדעת ופקחות. לאור זאת, יש מקום לטעון, שהנדיב אמנם התפעל מאוד מגבורת נפשו ומכוח הבלגות של ראובן, אבל ליתן לו את הסכום הגדול, יתכן שלא היה נותן אם היה מודע לכך שהכסף מונח אצלו בארון שבסלון הבית. לסיכום: יש מקום לחשוש שמתנת הנדיב נחשבת לנתינה בטעות, ולכן ראובן יפנה אליו ויציע לו לקבל בחזרה את מתנתו. כל אחד בוודאי סקרן לדעת - כיצד הסתיים הסיפור המופלא? - ובכן, מידענו ראובן אכן פנה אל הנדיב, סיפר לו אודות מציאת הכסף, והביע את רצונו להשיב את הכסף. כששמע זאת הנדיב, הוא התפעל בשנית מטוהר מידותיו ומישרות ליבו של ראובן, ולא הסכים בשום אופן לקבל את המתנה בחזרה באמרו: "זכות עצומה נתגללה אלי, לתמוך בכספי באדם נאצל שכמוך, ואיני מוכן להפסיד את אותה זכות בעד שום הון שבעולם..."! (ופירו מתוק)

בכעסו הפסיד את המכונית החדשה

מספר הרב אמנון יצחק שליט"א, אדם מבני ברק לא דתי שהיה נהג משאית בטון, והיתה לו חניה פרטית למשאית ואם היה מישוה חוסס לו את החניה היה כועס עליו ומבזה אותו ומצפצף חזק. והנה היו אחד הוא מגיע עם משאית הבטון, והוא רואה שהפעם לא חסמו את החניה אלא יש רכב חדש עם הניילון בתוך החניה הפרטית שלו. וחמתו בערה בו, ואמר בלבו אני אלמד אותו לקח, ובתוך כדי דיבור הוציא את המשאבה של הבטון לכיוון האוטו והפנה אותה לאוטו החדש, ושפך עליה את הבטון, עד שהכל נתכסה בבטון, ורק לאחר מכן עלה לביתו. והוא רואה בבית בלונים, והודדים שלו גם הגיעו, והתחילו לשיר לו יום הולדת שמח, ואשתו אמרה לו: "לא ראית את האוטו החדש שקניתי לך ליום ההולדת?".

בכעסו הפסיד את ריפוי וגופו מצרעה המדרש מבאר מעשה חבלמוצאי שבת אשה אחת הלכה לשאוב מים מצרעה לאתה הרבה שהיה חולה בצרעה, ובדרך פגשה את החברה שלה ודיברה איתה הרבה זמן, ורק אח"כ נכנסה לבית עם הכד מים. ואיך שהיא נכנסה, בעלה צעק עליה בכעס רב, ומרוב שהיא נבהלה נפל הכד מידה, והמים נשפכו על הרצפה, אבל עפו טיפות מים על בעלה, וכל מקום שנגעו המים בבעלה נתרפא מצרעתו, כי בארה של מרים היתה בבור שלה באותו מוצ"ש, אבל אם בעלה היה מתגבר על כעסו אין צריך לומר שהיה ממריא לגמרי. [ובחרת בחיים]

זכות שכבה את כעסו זכה לבנים

אחד הרבנים החשובים לא זכה להיפקד בילדים. במשך שנים רבות הפצירו הוא ורעייתו בתחינות ובתפילות לבורא עולם, אך למרות זאת טרם נושעו. הבדידות הייתה אחד הדברים המכאיבים ביותר בחייהם. מידי יום הייתה אשתו מתייפחת כאשר הייתה חוזרת לביתה ומחכה שעות רבות עד שבעלה ישוב בערב מה"כולל". קושי זה הכביד מאוד על חייה. בצר לה היתה קוראת תהלים ומתייפחת מאוד, ובסיום כל פרק תהילים הייתה אומרת: "ריבונו של עולם! אם אזכה בן אגדלו לתורה ולמצוות. אנא ריבונו של עולם אני מתחננת לפניך לזכות לפחות בן אחד בעודי חיה!". גם בעלה, כאב לו מאוד צערה המר של אשתו והבדידות בה היו שרויים, ואולי הקשה מכל הייתה ההרגשה בשולחן השבת, במוחזק לאור העובדה שבבית ממוסל בקעה שירתם של הילדים בקולות שצימרו את ליבם. אף שביום השבת ראוי לשמוח בו ולשכוח את כל הדאגות האחרות, היה קשה עליהם שולחן השבת ללא ילדים סביבו... באחת השבתות, בסיום אמירת פרק "אשת חיל" וסדר הקידוש, ניגש הבעל ליטול ידיו והמתין לאשתו, שהייתה עסוקה בהגשת המאכלים לשולחן. לפתע, מעדה האשה והחליקה וכל האוכל, המרק והדגים שהיו במגש שנשאה נפלו על הרצפה, ולא עוד, אלא שזה היה כל האוכל שהיה להם לשבת... האשה הייתה מוטלת על הרצפה והיכתה לתגובת הכעס והזעם של בעלה על שלא נהגה בזהירות. זה הרגע בדיוק לו מחכה היצר... זו הזדמנות פז עבורו להפר את שלום הבית... הבעל, שראה את המחזה, החליט לעמוד בסניונו ולא לכעוס, ובמקום להטיח באשתו ביטויים פוגעים ומעליבים על חוסר זהירות החל לומר שוב את הפרק "אשת חיל" והפעם בנעימה מיוחדת, בניגון מלבב וכל פניו ירקודת מהתלהבות, והוא חוזר שוב ושוב על הפסוק הראשון "אשת חיל מי ימצא ורוחו כמלה"מכרה". "ביטח בה כל בעלה...", ושוב הוא ממשיך בנעימה "גמלתהו טוב ולא רע". רק אני מבקש ממך, ריבונו של עולם, "וְיִצְאָהָּ" - הבנים הם אלו שיוכלו לאשר כמה צדקת היא האמא שלהם... לשמע מילות שבח אלה התרגשה מאוד האשה והחלה בוכה בכי חרישי. אט אט קמה לה, ויחד עם בעלה סיימו את המזמור בשירה ובנעימה. הם בצעו על הפת וזה היה כל מזונם באותה סעודה. בלילה ניללה אליו אביו בחלום ואמר לו: "דע לך, כאשר חזרת בפעם השנייה על המזמור 'אשת חיל' ועצרת כעסך וניגנת אותו מתוך נבכי נשמתך, עוררת רעש גדול בשמים! המלאכים היו מרקדים כאשר ניגנת את המזמור והיתה התעוררות גדולה בשמים על מעשה זה: ואני רוצה לבשר לך בשורה טובה ומשמחת. בבית דין של מעלה נגזר עליך ועל רעייתך להיות ללא ילדים כל ימיכם, ובזכות המעשה שעשית - שכשבת את כעסך הוחלט בשמים לבטל את גזר הדין". בעזרת ה' זכו בני הזוג לגדל שמונה ילדים צדיקים... (סיפר הרב ח.צ.)

זכות שהרב היה רגוע וכבש כעסו, יחודי שראה את חזר בתשובה

ספור אַמְתִּי וּמִפְּרָסֶס שִׁסְפְּרוּ מִזֶּמֶר הַרְבֵּים רַבִּי אֶלְיָעָזֶר טָאוּבֶר שְׁלִיט"א: רַבִּי אֶלְיָעָזֶר טָאוּבֶר הִזְמִין לֶאֱרָצוֹת - הַבְּרִית לְהַרְצָאָה מִיְחָדָת בְּכָנוֹס גָּדוֹל שֶׁשָּׁרְחוּ עֲלָיו רַבּוֹת זָמָן קִדְּם, שָׁבוּ פָּנְיָאָה הָיוּ אֲמִירוֹים לְהַרְצוֹת פֶּמָה מְרָצִים בְּכִירִים, וּבְנֵכִים זֶה הָיוּ אֲמִירוֹים לְהִיּוֹת פֶּמָה אֶלְפִי אִישׁ וְרַבִּי אֶלְיָעָזֶר הִנֵּה אֲמִירוֹ לְהִיּוֹת פֶּמָה מְרָצִי וְרַבִּי בֶּכֶסֶז זֶה. בְּסִסְיָתָהּ הִרְאָה לְאֲמִירוֹתָה קָרָתָה שֶׁקָּלָה וְהוֹדִיעוּ עַל עֵצוֹב שֶׁל 4 שָׁנוֹת, וּמַעֲכֹבֹב לְרַבִּי אֶלְיָעָזֶר וְהָאֵל מְעַדֵּר בָּאוֹתוֹ בְּכִסֵּי. הַנּוֹסָעִים לְמִינִיָּהֶם רָטְנוּ וְכָעְסוּ, זֶה כּוֹעֵס עַל בְּטוֹל תְּכִנִּית שֶׁפָּזוּ, וְזֶה כּוֹעֵס עַל בְּטוֹל תְּכִנִּית אֲחֵרָה, וּבְכִיָּהֶם זָעַם וְתִקְנִית תְּבִיעוֹת וְכוּ'. רַבִּי אֶלְיָעָזֶר יוֹשֵׁב לוֹ בְּרַעַע וּבְשִׁלְוָה וּבְגִידוֹ גִּמְרָא וְלִוְמָד פֶּאֱלוֹ לֹא אֲרַע דְּבָר, שְׁקִלְתוֹ זֹו מִשְׁכָּה אֶת עֵינָיו שֶׁל פְּרוֹפֶסוֹר אֶחָד שֶׁלֹא הִזִּיו עֵינָיו מִהֶרֶב הָמוֹם הַיָּאָד בְּכֶסֶס כּוֹעֵסִים וְזוֹעֵפִים וְהֶרֶב הִנֵּן שֶׁלֹו רִיגָע, בְּכִסֵּס לְשִׁיחָה עִם הֶרֶב וְתִדְהִמְתוּ הַיָּתֶה בְּכֶסֶסִּים כְּשֶׁנִּזְכָּר לְדַעַת שֶׁמִּתְבַּטֵּל לָרֶב תְּכִנִּית הַרְצָאָה מִיְחָדָת בְּכִיָּהֶם לְכַמָּה אֲגָפִי אִישׁ, שׂוֹאֵל הוּא אֶת הֶרֶב מִנֵּן לָךְ זֶה הִכָּה שֶׁל הַשְׁלָוָה הַיָּתֶה? הָשִׁיב לוֹ הֶרֶב מְגִמְרָא זֹו... הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ לְהֶאֱמִין שֶׁכָּל מֶה שֶׁהַקָּדֵשׁ עוֹשֶׂה זֶה לְטוֹבָה בֵּין אִם בֵּין אִם לֹא בֵּין. אַחֲרֵי 15 שָׁנָה נִפְגַּשׁ אוֹתוֹ פְּרוֹפֶסוֹר עִם הֶרֶב בְּאִיּוֹן בְּכִסֵּס, נִגַּשׁ הַפְּרוֹפֶסוֹר לָרֶב וְאָמַר לוֹ: הָאִם כְּבוֹדוֹ מִפְּרִיָּהּ הָשִׁיב לוֹ הֶרֶב: לֹא. וְאָז פִּתַּח הַפְּרוֹפֶסוֹר בְּשִׁחוֹתָיו אֶת שֵׁם שוֹמֵר מִצְוֹת וְהִרְדֵּי לְכָל דְּבָר, וְאָמַר לָרֶב: אֲנִי אוֹתוֹ פְּרוֹפֶסוֹר שְׂוֹחֲתָה אֶתָּה בְּמִטּוֹס לְפָנֶיךָ - 15 שָׁנָה, וְהִתְפַּלְלִיתִי מִמֶּךָ מְשֻׁלָּחֶת וְנִחַת רִיחֶךָ בְּשִׁקְרָה עֵצוֹב בְּמִטּוֹס, וְהִתְבָּרַתִּי לִי שֶׁהֶרֶב מִתְבַּטֵּל הָאֲמִינוֹה, לְקַחְתִּי אֶת הַדְּבָרִים לְתִשְׁוִמָּה לְפִי וְחִזְוִתִי בְּתִשְׁוִבָה. הָשִׁיבוֹ הֶרֶב: רַבּוֹת הַתְּבִנְנוֹתִי לְהִבִּין דְּרָכֶיךָ הִי בָאוֹתוֹ עֵצוֹב, שָׁנָן כָּל עֲקָבָה לְטוֹבָה, וּבְכָן חִקְרָתִי לְרִאוֹת מֶה הַטּוֹב שֶׁהִיָּה בְּזֶה שֶׁהִתְעַבְּרָתִי מִלְּזִכְרוֹת אֶת עִם יִשְׂרָאֵל בְּאֲמִינוֹה, כְּלוֹמֵר, לֹא שֶׁהִתְרַחֵתִי אַחֲרֵי הַקָּדֵשׁ הַחֲלִילָה, אֶלָּא חִפְצָתִי לְדַעַת דְּרָכֶיךָ, וְהִנֵּה עֲתָה קִבַּלְתִּי תִשְׁוִבָה מֶה טוֹב יָצָא מִעֲבֹלֵי זֶה, הִלָּא הִכָּה בְּשִׁבְלִי חֲזָרָתִי בְּתִשְׁוִבָה.

[א] עניני הנדרים האחד הם נדרי צדקה או שאר דבר מצוה של לימוד וכיוצא והב' הם נדרי איסור שאוסר על עצמו דברים המותרים כגון שלא יאכל שלא ישן שלא ילך שלא ידבר שלא יהנה וכיוצא בזה שהם דברים של רשות וכל הנודר ואינו מקיים עובר בלאו ועשה לפיכך יזהר האדם שלא ידור שום נדר שלא יבא למעול בהם ואמרו חכמים המאחר נדרו שאלו קימו ולא התירו הרי זה פקטו נפתחין ומדקדקין כמעשיהו אם הם כדאי להגן:

[ב] הנודר בדבר הרשות אם יש לו פתח להתיר ואינו רוצה להתירו נקרא רשע אבל אם לא מצא פתח להתירו אף על פי שמקיימו נקרא חוטא כל זמן שנדרו עליו במה דברים אמורים בנדריו רשות אבל נדרי מצוה או נדרי צדקה אם כבר נדר אז מצוה לקיים ולא ישאל התרה עליהם אלא מדוחק מכל מקום גם בזה יזהר לכתחילה שלא ידור אלא עשה המצוה ויתן הצדקה בלי קבלת שום נדר מיהו מותר לידור לכתחילה בדבר צדקה אם כוונתו בזה לעשות לאחרים:

[ג] כשהאדם בצרה מותר לידור לכתחילה ויש אומרים שאין לנדר זה התרה כלל להלכה יש להתיר לצורך מצוה או בשביל צורך גדול מאד או היכא ידיעין בבירור שאינו יכול לקיים נדרו [ואם יש ספק בלשון הנדר אם חל בכלל יכולים להתירו] אף על גב דעתה נהגו רבים לדור לרמב"ה או לשאר צדיקים כדי ששיגו דבר זה או ריוח זה מכל מקום טוב ליתן הנדר במזומן מקודם ששיגו הדר וכתב בשם המצוות עשה ז"ל שיאמר הנודר אלהא דמאיר עניי ויכוין לכוונה שכיון רמב"ה בזה בעת שאמר לשר בית הסהר שיאמר כן וינצל: **[בעת צרה ה"י מותר לנדר, כעושים מגבית יאמר בלי נדר, יאמר אלקא דרבי מנאי]**

[ד] האומר אשמה הלכה זו או אעשה דבר זה והוא דבר מצוה הרי זה נדר וחייב לקימו ועם כל זה ירגיל לומר על כל דבר מצוה בלי נדר ואפילו מי שהיה זולל וסובא וכיוצא בזה או שדרכו להשתכר בינו עד שיבא בשכרו לדבר נבלות ושאר כיעור דמצד הדין מצוה לעשות נדרים לאסור היין והשכר עליו דעל זה אמרו רבותינו ז"ל נדרים סייג לפרשיות עם כל זה טוב שיתגבר על יצרו לפרוש מיין ושכר בלי נדר:

[ה] לא יאמר אדם אדור ומה בכך כשאצא אלך ואתירנו דמכל מקום הוא נענש על מה שנדר והרי זה דומה לאדם שמפיל עצמו בצוואה ורוצה שירחצו אותו וגדולי האחרונים כתבו דרואי לקנטס הנודר באיזה דבר קודם שיתירו [ו] הנודר לדור בארץ ישראל בזמן הזה או לעלות לויא"ר לארץ ישראל גם כן נקרא נדר מצוה ואין מתירין לו אלא מדחק והנודר לילך להשתטח על קברי הצדיקים הרי זה נדר וצריך לו התרה: **[הנודר לעלות לארץ ישראל נחשב כנודרי רשות אבל הנודר להתיישב בה נחשב כנודרי מצוה ודווקא שאמר בלשון נדר כגון קונס פירות אלו עלי אם לא אף עלה לארץ ישראל אבל אם אמר אני נודר לדור בארץ ישראל אין זה לשון נדר ויכול להתירו]**

[ז] הנדר אמור בתורה הוא כגון שיאמר ככר זה עלי קרבן או כקרבן ואיסר אמור אלו כגון שאומר ככר זה אסור עלי או יאסר עלי ככר זה והרי זה אסור עליו ואם אמר יאסר ייני או פתי או שאר דברים על כל ישראל הרי זה ספק אם יכול לאסור על אחרים בלשון איסור והוי זה ספיקא דאורייתא וקיי"ל לחומרא אבל אם אמר קונס או קרבן ככר זה על כל ישראל יש זה איסור מן הורה לכלול עלמא:

[ח] אם היה לפניו ככר או דבר אחר שאסרו עליו בנדר או באיסור כאמור ואמר על ככר אחר יהיה זה כזה הרי זה נאסר עליו וכן הוא הדין אם היו לפניו ככר וכיוצא שנאסר על אחרים מפני שאסרוהו על עצמן ואמר דבר זה יהיה כזה הרי זה נאסר בכך:

[ט] אם היו מבקשים ממנו לאכול ואמר יהיה בשר חזיר אם אוכל או יהיה דם חזיר אם אוכל הרי זה אסור מדרבנן עד שיתירו לו דמן התורה אין נתפס בנדר אלא עד שיתפס בדבר הנודר [אמר פירות אלו אסורים עלי כבשר חזיר אם הוא תלמיד חכם אין צריך התרה אבל סתם אדם צריך התרה ופתח שלא יקל ראש בנדרים] אבל אם התפס בדבר האסור מצד עצמו בלאו הכי אינו נתפס אלא מדרבנן ומיהו אם אמר ככר זה אסור עלי כבשר חזיר יש אומרים דהוי נדר מדאורייתא שהרי אם לא סיים כבשר חזיר היה אסור מן התורה בודאי מפני שאמר בלשון אסור:

[י] אדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לכשיבא לעולם אבל על חבירו אינו יכול לאסור דבר שלא בא לעולם:

[יא] אף על גב דאם אמר לחבירו אני נודר שלא אוכל או שאוכל עמך אין זה לשון נדר כלל דלא אסר האכילה על עצמו אלא נדר על גופו שיאכל או לא יאכל ולשון זה הוא שייך בשבועה שיאמר אני נשבע שלא אוכל עמך או שאוכל עמך אבל לשון נדר הוא צריך לאסור החפץ על עצמו מכל מקום כיון דהאידינא מרגלא בפומייהו דאינשי למינדר בהאי לישנא אין להקל ואם אמר כן אסור עד שיתירו לו;

[יב] האומר לאשתו תתאסרי עלי הרי זה נאסרת נאסרת עליו וצריך התרה כשאר נדרים אבל האומר אשתי אסורה עלי אינו כלום ואם אמר מעתה ומעכשיו אסורה עלי הרי זו אסורה וצריך התרה על נדרו וכל שכן אם הוסיף ואמר ואיני רוצה בחברתה דנאסרת וצריך התרה:

[יג] אין הנדר חל עד שיוציאו בשפתיו ויהיו פיו ולבו שוין לפיכך היה בלבו לידור מפת חטים והוציא בפיו פת שעורים מותר בשניהם אבל היה בלבו פת חטים והוציא פת סתם אסור בשל חטים לבד מפני שפיו אינו מכחיש מה שבבלבו דגם פת חטים נקרא פת סתם:

[יד] נדר או שבועה שלא הוציאם בפיו אלא הם כתובים בשטר הודאה וחתם בשטר אין בהם ממש ויש מחמירין בזה ונכון לחוש לדבריהם **[הנשבע בכתב**

אין צריך התרה כלל וכל שכן אם אדם אחר כתב לשון שבועה והוא חתם] [טז] הנודר או נשבע בחלום אינו כלום דאין כאן לא פה ולא לב ויש אומרים דצריך התרה ואדרא כיון דמן השמים הדירוהו לא סגי בהתרה בשלשה אלא בעי התרה בעשרה בני אדם ידיעתי למקרי וצריך לחוש לדבריהם להתיר בעשרה ידיעתי למקרי ורק אם לא נמצא לו עשרה אלו בנקל לא מטרחינן ליה ויתירו לו בשלשה כשאר נדר וצריך שיתירו לו בחרטה כאלו נדר בהקץ ואפילו אם ראה שנדר או נשבע בחלום וראה נמי בחלום שהתירו לו גם זה צריך שיתירו לו בהקץ וכן אשר שנדרה בחלום צריכה התרה בעשרה כמו האיש ואין הבעל יכול להפך לה אפילו שהוא נדר מדברים דמהני בה הפרה אלא צריכה התרה בעשרה ואפילו אם אדם אחר ראה בחלום על איש או על האשה שנדרו או נשבעו בחלום צריכין התרה בעשרה כאלו הם ראו בחלום על עצמן:

[טז] הנודר או נשבע וחוזר מעצמו תוך כדי דיבור דהיינו שיעור שיאמר שלום עלי רבי אם פירש חזרתו בפיו אפילו שאמר בלחש שלא השמיע אלא לאזניו בלבד הרי זה נדרו ושבועתו בטלין ואין צריך להם התרה אבל אם חשב בלבבו החזרה לא מהני אף על פי שחשב תוך כדי דיבור דדברים שבלב אינם דברים לבטל מה שמוציא בפיו מאחר כי כאשר הוציא הנדר או השבועה בפיו היו פיו ולבו שוין:

[יז] הרוצה לנהוג להתענות בערב ראש חודש או בימי השובבים או בימים נוראים יאמר בפיו בפירוש קודם מנהגו שאינו מקבל עליו זה בנדר ולא בתורת מנהג לעולם אלא רק בעת שירצה להתענות יקבל התענית קודם מבעוד יום ואם לא ירצה להתענות אפילו שאין לו סיבה מונעת והכרחית רשאי הוא שלא יתענה ולא יקבל עליו התענית מבעוד יום ככה יאמר בפירוש קודם שיתחיל לנהוג ואם הוא נהג בסתם ולא התנה בכך בפירוש ואחר זמן רוצה לעזוב מנהגו מחמת תלושות גופו או סיבה אחרת ועשה התרה ויפתח בחרטה שמתחרט על המנהג שנהג בסתם ולא פירש שיהיה בלי נדר אבל לא יהיה מתחרט על קבלת תענית שקבל והתענה קודם דנמצא תוהה על הראשונות אלא רק מתחרט על קבלת המנהג בלשון סתם שלא התנה בפירוש שיהיה בלי נדר ולא כשאר תמצא כתוב בנוסח התרת נדרים באומרים אני אטחנה תוהים וכו' ואלא אטחנה מתחרטים על קבלת העניינים בלשו נדר וכו' ולא אמרו הנה אטחנה עושים בלי נדר וכו': ואותם הנוהגים איסור בדברים המותרים מחמת שסוברים שהם אסורים ועתה נתברר שהם מותרים הרי זה נדר בטעות ואינו כלום ואפילו אם היו סוברים שהוא איסור גדול ואחר כך נתברר להם שהוא חומרא בעלמא לא חשיב נדר: **[הסומכים על התנאי שעושים ערב ראש השנה לגבי הנהגתו בתענית ימי שובבים או ערב ראש חודש להתענות לצום כל פעם יש להם על מה שישמוכו]**

[יח] שבועה חלה מן התורה אפילו על דבר שאין בו ממשות כגון שינה ודיוור ושמיעה וריח וכיוצא אבל נדרים אינם חלים מן התורה אלא על דר שיש בו ממש אך מדרבנן גם הנדרים חלים על דר שאין בו ממש לפיכך האוסר עליו לשמוע תפילת שמועין הרי זה אסור מדרבנן עד שיעשה התרה אלא אם קונם פי מדבר עמך קונם ידי עושות עמך קונם רגלי להלך ועיני לישן וכיוצא בזה הוי נדר מן התורה שהרי הזכיר האיברים שיש בהם ממש:

[יט] הנדרים חלים גם על דבר מצוה אבל השבועה אינה חלה על דבר מצוה מפני שהשבועה היא על גוף האדם ולא על החפץ וכבר גוף האדם מושבע ועומד מהר סיני לקיים המצוה לפיכך הנשבע לבטל דבר המפורש בתורה כגון ציצית ותפילין ומצה וכיוצא בזה הרי זה לוקה על שבועתו מפני שהיא שבועת שוא ומקיים המצוה ההיא במה דברים אמורים בנשבע על המצוה בלחודה כגון שנשבע שלא יאכל מצה בליל פסח אבל אם כולל גם דברים המותרים כגון שנשבע שלא יאכל מצה בליל פסח אבל אם כולל גם דברים המותרים כגון שנשבע שלא יאכל מצה סתם מגו דחלה על שאר ימות השנה חלה נמי על המצה דליל פסח:

[כ] נשבע לעבור על איסור דרבנן השבועה חלה והוא הדין דבר שהוא מדרש חכמים ודווקא בשב ואל תעשה אבל בקום ועשה אינה חלה מכל מקום טוב שישאל על שבועתו

[כא] אם נשבע לעבור על לא תעשה דרבנן בכולל דברים אסורים יש אומרים דהשבועה חלה ומכל מקום כופין אותו להתיר שבועתו ולא יעבור: [כב] אין שבועה חלה על שבועה כיצד אמר שבועה שלא אוכל ככר זה וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ככר זה אין השניה חלה כלל שהרי הוא כבר מושבע עליו והרי הוא עליו כשאר איסורי תורה ודוקא בשבועה דלהבא הוא דאין חלה השניה דהוי כנשבע לקיים המצוה אבל בשבועה שלעבר כגון שאמר שבועה שלא אכלתי היום וחזר ואמר שבועה שלא אכלתי היום יש כאן עונש שני שבועות לשקר דתיכף כשנשבע שבועה ראשונה יצאה מפיו לשקר והלכה לו והשניה היא שבועה חדשה בפני עצמו: והא דאמרין אין שבועה חלה על שבועה דלהבא אם התירו על הראשונה חלה השניה דהחכם עוקר בהתרה את השבועה הראשונה וכאלו לא היה שבועה ראשונה לפיכך אם נשבע על דבר אחד שני פעמים או יותר מתירין לו תחילה הראשונה ואחר כך תחול השניה מאליה ולכן מתירין לו עוד פעם שנית וכן על דרך זה דמתירין לו כל כך פעמים כפי מספר השבועות שנשבע על כך שבא לשאול על שבועתו אם יודע כמה פעמים נשבע על אותו דבר יגיד להמתירים כדי שיתירו לו כנגד השבועות שנשבע ולכן תיקנו בלשון התרה ג' פעמים מותרים לך וג' פעמים מחולים לך וג' פעמים שרוין לך אף על גב דבחדא סגי והיינו כי שמא יצא מפיו שנים וששל פעמים שבועות על אותו דבר ולא אדעתיה דמהני ליה הכפל דמותרים ומחולים ושרויין כאלו עשו לו שלשה התרות בזה אחר זה:

אמרי חז"ל: כותב בספר שערי קדושה (חלק ב' שער ד') ולא זכה משה לכל מעלותיו אלא שהיה אוהב לישראל ומצטער בצרתם כמו שאמרו ז"ל (מדרש רבה שמות פ"א) על וירא בסבלותם, ועל פסוק (שמות ל"ב ל"ב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא, ולכן היה שקול ככל ישראל כמו שכתוב (ישעיה ס"ג י"א) ויזכור ימי עולם משה עמו *** כתב ספר חסידים צוואת ר' יהודה החסיד אות לו: האומר דרך שחוק [או דרך עזות] או [דרך] גיזום [או דרך ליצנות או בכעס] לעשות כך וכך אפילו אמר פעם אחת צריך שיעשה כן קודם מותו. *** מובא בספר שבחי הבעל שם טוב: שמעתי ממורי זלה"ה בשם רבינו סעדיה גאון כי עיקר בריאת האדם בעולם הזה הוא לשבר מדות רעות שלו הטבעיות, ובה מעלה וכו': (בן פורת יוסף דף כ"ז ע"ב)... גם אמר הגאון הנ"ל כי עיקר בריאת האדם בעולם הזה, לשבר מדות רעות שלו טבעיות ובה מעלה וכו', כגון אם מחמת חמימות הכבד טבעו להיות כעסן, ראוי לו לשבר טבעו וכעסו בכל מה שאפשר, וכן שאר מידות נ"ש

שאלה: האם גזל הגוי אסור מהתורה או מדרבנן **תשובה:** כתב שולחן ערוך הלכות גניבה סימן שמח סעיף ב' על פי דברי הרמב"ם: כל הגונב אפילו שוה פרוטה עובר על לאו דלא תגנובו וחייב לשלם, אחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון של גוים, ואחד הגונב מגדול או מקטן. וכתב הש"ך שם סי"ב ד"ה או הגונב ממון של עכו"ם – משמע משי"ע שגזל הגוי אסור דאורייתא וכי"כ מהרש"ל והקשה הש"ך על הרמ"א על מה שכתב בא"ע ריש סי' כ"ח קדשה בגזל או בגניבת עכו"ם הוי מקודשת דהא אינה צריכה להחזיר רק משו' קידוש השם עכ"ל וכתב הש"ך שמקורו על הרמ"א מתשובת מהרי"ו סי' ק"ח וכתב עליו הש"ך כשתענין תראה שאינו כן וצ"ע ויעיין בהלכות עולם פרשת כי תצא אות א' שהביא פוסקים – תת"ס נודע ביהודה ועוד בדעת הרמ"א שגזל הגוי אסור מהתורה רק לגבי דין השבא איסורו מדרבנן וממלא לא קשה על הרמ"א. דעת הגר"א בדעת שו"ע שגזל הגוי מהתורה וכתב הגר"א שאם יש חילול ה' הוי איסור דאורייתא גם לסוברים שגזל הגוי מדרבנן. הבן איש חי פרשת כי תצא סעיף ז' מאד חמור בזה וכתב ז"ל: וגזל הגוי קשה ביותר חדא דודאי לא ימחול, ועוד דגורם שהשר של העכו"ם גונב וגזול שפע קדוש הנשפע לישראל מלמעלה מדה כנגד מדה, ויש בזה עניינים עמוקים, לכך צריך להזהר מאד דגזל הגוי ואמר שגורם שיגזלו השפע מישראל ע"כ מופאָב בַּתָּנָא דְּבִי אֱלֹהֵי שִׁסְפָּר אֱלֹהֵינוּ הַגִּבִּי: מַעֲשֵׂה בְּאֵחָד שִׁסְפָּר לִי עֲשֵׂה עוֹלָה לְגוֹי הַמְּדִידֵת הַתְּמָרִים שִׁמְכֵר לוֹ, וְאַחֵר כִּזְלָה קִנְיָה בְּכָל הַמַּעֲוֹת שִׁמְךָ, וְנִשְׁכַּר הַכֹּדֶן וְנִשְׁפָּץ הַשִּׁמְךָ. וְאַמְרָתִי: בְּרַחֲמֵיךָ הַמְּקוֹסִם, שִׁאֲנִי לְקַנְיִי מִלִּמֹּא פִּנִּים, וְחֶסֶדְךָ בְּאֹמֶר יִלָּל תִּגְבֹּה׃ וְגַזְלֵי הַגּוֹי אֲסוּר. עד א"ל. וכתב רבי משה ברקש בבאר הגולה – חו"מ סי' שמח א"כ כתב זאת לדורות, שראיתי רבים גדלו והעשירו מטענת שהטעו את הגוים ולא הצליחו, וירדו נכסיהם לטמיון ולא הניחו אחריהם ברכה. ע"כ מי שנוהג ביושר מתברר

שכן ישעיה אומר: 'על כן מעי למואב ככנור יהמו וגו' [דהיינו ששיעשעיהו מרחם על על מואב] [ישעיה טז] וכן יחזקאל אומר: 'בן־אדם שא על צור קינה' [ישעשה קינה על צור עיר של גויים] [יחזקאל כז] ונביאי אמונות העולם היו במידת אכזריות שזה עמד לעקור אומה שלמה חנם על לא דבר".

”לא תקח האם על הבנים” (דברים פרק כב) [מצוות שילוח הקן]
הרשב”ם: ”כבר פירשתי בילא תבשל גדי בחלב אמו” וכן ב’איתו’
ואת בני’ שדומה לאכזריות ורעבתנות לקחת ולשחוט ולבשל
ולאכול אם ובנים יחד”. וכן מסביר האבן עזרא (פירוש הקצר
שמות פרק כג) כדברי הרשב”ם.
מובא באורחות צדיקים במידת - אכזריות: ”ואין המידה הזאת
נמצאת בצדיקים, אך היא בנפש הרשעים, כדכתיב (משלי יב ז):
”ורחמי רשעים אכזרי”.

כתוב ספר חסידים סימן מה': "...אף אם עשה צער לבהמה בחנם כמו שמשים עלי' משאוי יותר מכדי הראוי ומכה אותה וזהיא אינה יכולה ללכת בא לדין על שציער בעי'ה וכן המושכים אהזני החתולים להשמיע צעקתם הם חוטאים גם דרשו חכמים (ביום) (ההוא לאום ה') אכל כל סוס (בתמנה) ורכבו שגועין (וכר' י"ב ד') עתיד הקדוש ברוך הוא להפריע עלבון סוסים מרוכביהם על שהכו אותם במגפיים שקורין ספורני בלע"ז".

לפנינו מעשה שבגלל חוסר רחמנותה וההתאכזרות של
המשודכת ביטל את השידוך. מסופר על רבי העשיל מקארקא
שכשעה של בחור השתדך עם בת גביר. התפוננות גדולה נקרה
בביתו של גביר המעצור. במו המהלך נכנסה בבית הארוסיים
ובעוד ימים מספר, נתגלו בני העצירה את שמחת כליותיה עם
חתנה המהלך. הגביר הבטיח לבתו סכום עתק פנדוניה, ואף
התחייב לזון את האב לכל ימי חייו, וגם יחד להם דירה מפארת.
מספר ימים לפני החתונה, החתן כמעט לא יצא מפתח חדרו,
אזון הספרים שהיה עמוס בספרים קודש נדירים, ורקאו אותו
אליו, ולמעט מספר אנשים בודדים לא ראה אישה את פניו. בערב
שבת שלפני החתונה, עמד לו החתן והשקוף בצד חלון חדרו אל
עבר בית הוריו אשתו לעתיד, וראה שפלים עסוקים בהכנות
לשבת, אופים חלות ומבשלים תבשילים. והנה באותה שעה
נכנס למטבח תרנגול, והחל לגרר מהחלות שהוכנו לשבת.
ופתאום נכנסה הפלה למטבח, והבחינה בקמה שעשה התרנגול,
והחמה בקרה בה, ומיד אחזה בתרנגול וזרקרה אותו בחזקה על
הקיר, ומעצמות המכה, מת התרנגול. ברגע שראה זאת החליט
החתן בלבו שאינו רוצה להנשא לה. מדותיו הרחומות לא יכלו
לשאת את אכזריותה של הנערה. מיד סגר החתן את ספריו
והלך לבית המדרש. טובי הולמים שני העצירה שקועים היו
בלמוד, ולא שמו לב לחתן שפסע לעבר קפת בית הנקנסת שנצבה
על הבימה, והיתה מלאה במטבעות. החתן החל מקרב דיו
לעבר הקפה, הוא פתח את המכסה של הקפה, ולפתע השליכה
ארצה. הס השלך בבית הנקנסת, ועיניו החל ניצוצו בבחור
שהסתתר מאחורי הבימה ונתפס בגנבתו. באותם ימים היו
נוהגים לבנות חדר מיוחד מסרים, המיועד להעניש מי שעשה
מעשים שאסורים לעשות. מי שעשה נלקח והושם באותו חדר,
וכל מי ששובר כדי להפנס לבית הנקנסת, היה רואה את מי
שאסור באותו החדר. שבת המלכה פרשה את כנפיה, והגביר
המתין זה זמן רב לחתנו שיתלנה אליו לבית הנקנסת, וכשראה
שחתנו אינו נמצא, חשב שהוא כבר הלך לבית הנקנסת. והנה
בשעה לשם הגביר, חשכו עיניו בראותו את חתנו לעתיד אסור
בחדר... מיד בבר מה עולל חתנו, וכשנודע לו שנכסה לגבו, מיד
החליט לבטל את השידוך, ובמציא שבת, סלק הבחור מהעצירה.
בשבת החתן איל בית הוריו הנדחמים ששמעו מפיו דבר
המעשה, שאלוהו מדוע עשה כן? השיב להם הבן: לא עלה
בדעתי לביש בת ישראל ולהודיע לה שאיני מוכן להתחתן איתה
בגלל שראיתי את אכזריותה, ולפיכך העמדתי פנים בגנב, כדי
שביישו אותו ויזרקו אותי מהקהלה, ובכך יתבטל השדוך בלי
לפלע בקלה... חלפו שנים, וה' חתן הגביר' התפרסם בעולם
היהדות כרבי העשיל מקארקא וצ"ל, רבם של הש"ד להשפתי
[החן]. וה' (נחלת שבעה)', ורבים מגדולי הפוסקים שלאחריו.

מובא בספר 'דף על הדף' במסכת חולין דף סג': העולם מתקשה, מדוע נחשבת החסידה עוף טמא, הרי החסידה עושה חסד עם חברותיה, אם - כן יש לה לכאורה מזג טוב ומידות טובות של עשיית חסד?

תִּירֶץ הָאֲדָמוּרִי ה'יֵשִׁיב יִשְׂרָאֵל': "דעל כן נחשבת החסידה לעוף טמא, לפי שהיא עושה חסד רק עם חברותיה ולא עם עופות אחרים. דבר זה מורה על מידות לא טובות, שכן מן שיש לו מזג טוב ומידות טובות, אינו מבחין בעשית חסד בין חברים לאחרים, אלא עושה חסד עם כולם. חז"ל מורים לנו כאן יסוד גדול באחדות ובאהבת ישראל, אחדות אמתית היא, אהבת כל אחד מישראל, גם אם אינו נמנה על חוג חברי, רק אז מגיעים לאחדות אמתית, שהיא כאמור היסוד לחברות השכינה". עכ"פ.

ולעניות דעתי יש תירוץ נוסף שאף שעושה חסד עם חברותיה מכל מקום היא טורפת. עוף טורף כרוך במידת אכזריות. אף שעושה חסד אינו ראוי שיהיה כשר בשרה לזרע ישראל הקדושים והטהורים ובעלי מידות נאצלות ואף שזה חלם חוקה וכך היא חיה בכל מקום אין ראוי ששנות כזה ילחם שולחן עם ישראל. מצד שני קיבלה היא את שכרה שנקראת חסידה כיון שסוף סוף עושה חסד עם חברותיה. מכל מקום עשית החסד היא אינה סיבה מספקת שתביא לשולחנם על עם ישראל הקדושים והעדינים אלא תנאי יותר חשוב והוא שלא יהיה בהם אכזריות ולכן רק בעלי כנף ובעלי חיים האוכלים צמחים וזרעונים ולא טורפים הם הראויים לבא על שולחן עם ישראל.

זה לשון רמב"ן ויקרא פרק יא': (יג) "וְאֵת אֱלֹהֵי תִשְׁקָצוּן הָעוֹף" זה לשון: "ורבותינו למדו סימנים בעופות, (וחולי נט א) והן להכיר בהן שאין בעל אותן הסימנים מן המינים האלה האסורים. והסימן הגדול בעופות היא **הדריסה**, שכל עוף הדורס לעולם טמא, **וכי התורה הורחתהו מפני שדמו מחומם לאכזריותו ונחור וגס, ומוליד המריה השרופה השחרחרות, ונותן אכזריות בלב**. ואין בכל העולם עוף שידרוס מלבד הנזכרים בפרשה, והנה כל עוף שידרוס נדע שהוא מאלו הנזכרים. ואם בידוע שאינו דורס ודאי מותר, שאין בכל האסורים עוף שאינו דורס זולתי אחד והוא פרס או עזניה"ע"כ.

למדנו מכאן כמה יש לסלק את מידת האכזריות מכל וכל, וכל שהוא אכזרי יש לחשוד בו שאינו מזרע ישראל כפי שכתוב שעם ישראל הם רחמנים ביישנים וגומלי חסדים וכפי שמובא במסכת יבמות ס'ג' על דוד המלך והגבעונים שאסר אותם לבא בקהל כיון שיש להם מידת האכזריות שלא רצו לרחם על בני שאול והסכימו להחליים רק אם יהרגו את בני שאול ומיד גזר עליהם שלא יבואו בקהל.

כתוב בספרי דברים פרשת האזינו פיסקא שכי"ג פסוק לא' "כי לא כצורנו צורם" – לא כתוקף שאתה [הקב"ה] נותן לנו אתה נותן להם [לגויים] שכשאתה נותן לנו את התוקף אנו מתנהגים עמהם [עם הגויים] במידת רחמים וכשאתה נותן להם [לגויים] את התוקף הם מתנהגים עמנו במידת אכזריות, הורגים ממנו ושורפים ממנו וצולבים ממנו. דהיינו שיהודים הם רחמנים אף על הגויים והגויים אינם רחמנים על היהודים.

כתוב בפסיקתא דרב כהנא נספחים ד': "עשר תעשר נוהג כצאן יוסף" (תהלים פ. ב). למה הזכיר כאן יוסף? אמרו ישראל: ריבונו העולמים כמה רעות עשו השבטים עם יוסף ולא נהג עמם במידת אכזריות אלא להם 'אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם,' (בראשית נ: כא) הנתנה עמנו כיוסף עם אחיו. וכך הם עם ישראל רחמנים בני רחמנים". למדנו מכאן יוסף הצדיק אף שאחיו לא הנתנהו עמו כיאות לא רק שלא השיב להם רעה אלא פרנס אותם. כתוב במדרש תנחומא פרשת בלק סימן א': "...ולא עוד אלא כל הנביאים היו במידת רחמים על ישראל ועל אמונת העולם

מילי דבדיותא: פעם פרצה שרפה בעיר וכלילתה שכונה אחר שכונה. כל תושבי השכונה הסתכלו בעיניים כלות על בתיהם השרופים, רק אדם אחד הסתובב שמח. שאלו אותו: "מדוע אתה שמח?" אמר להם: "עכשיו אני נוקם בכל הפשפשים שהציקו לי כל לילה..."

רבה לפני שלימד לחכמים אמר מילתא דבדיותא ודחי' רבנן לסוף י' שב באימה ופתח בסוגיא (שבת ל:)

העלו מוקדש להצלת יהונתן ושילת חדר ובני ביתם: שה' יתברך יצלחם במאד מאד ויתקיים בהם הפסוק 'מלא ה' כל משאלותיך וכן הפסוק בניך כשתלי זיתים סביב לשולחןך ויזכו לראות בניו ובני בניו תלמידי חכמים גדולים

[illegible]